

Datum van inontvangstneming : 07/11/2019

Zaak C-693/19

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

13 september 2019

Verwijzende rechter:

Tribunale di Milano (Italië)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

10 augustus 2019

Verzoekende partijen:

SPV Project 1503 Srl

Dobank SpA

Verwerende partij:

YB

Voorwerp van de procedure in het hoofdgeding

Executieprocedure – Gedwongen tenuitvoerlegging

Voorwerp en rechtsgrondslag van de prejudiciële vraag

Uitlegging van artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, en de artikelen 6 en 7 van richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten (PB 1993, L 95, blz. 29).

Prejudiciële vraag

Staan de artikelen 6 en 7 van richtlijn 93/13/EEG en artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie in de weg aan een nationale regeling

als die welke is beschreven, die de executierechter belet om een in gezag van gewijsde gegane gerechtelijke executoriale titel inhoudelijk te toetsen, en deze rechter belet om, indien de consument kenbaar heeft gemaakt zich te willen beroepen op het oneerlijke karakter van het beding in de overeenkomst die aan de executoriale titel ten grondslag ligt, de gevolgen van het impliciete gezag van gewijsde opzij te zetten, en zo ja, onder welke voorwaarden?

Aangevoerde bepalingen van Unierecht

Handvest van de grondrechten

Richtlijn 93/13/EEG

Aangevoerde bepalingen van nationaal recht

Decreto legislativo 6 settembre 2005, n. 206 (wetsbesluit nr. 206 van 6 september 2005, het zogeheten consumentenwetboek), inzonderheid artikel 33, lid 1 en lid 2, onder f):

„1. In overeenkomsten tussen consumenten en handelaren worden bedingen die, in strijd met de goede trouw, het evenwicht tussen de uit de overeenkomst voortvloeiende rechten en verplichtingen van de partijen ten nadele van de consument aanzienlijk verstoren, als oneerlijk beschouwd.

2. Behoudens tegenbewijs worden bedingen als oneerlijk beschouwd indien zij tot doel of tot gevolg hebben dat:

[...]

f) de consument in geval van niet-nakoming of vertraging in de nakoming als schadevergoeding, op grond van een strafbeding of op een andere grond een onevenredig hoog bedrag moet betalen; [...],

en artikel 36:

„1. Bedingen die overeenkomstig de artikelen 33 en 34 als oneerlijk worden aangemerkt zijn nietig, terwijl de overeenkomst voor het overige geldig blijft.

[...]

3. De nietigheid werkt uitsluitend in het voordeel van de consument en kan ambtshalve door de rechter worden vastgesteld.”

Korte uiteenzetting van de feiten en de procedure

- 1 De beklaagde, YB, heeft meerdere leningsovereenkomsten gesloten, ten bedrage van in totaal 18 200 EUR, met Findomestic Banca SpA, die haar vordering heeft overgedragen aan Activa Factor SpA, die deze vordering op haar beurt weer heeft overgedragen aan verzoekster, SPV Project 1503 srl (hierna: „SPV”).
- 2 Deze leningsovereenkomsten bevatten bedingen volgens welke in geval van vertraging in de nakoming van de aflossingsverplichting een boete werd opgelegd en vertragingsrente werd toegepast.
- 3 Op grond van deze bedingen heeft SPV een beslissing houdende een betalingsbevel aan YB betekend. De schuldenaar heeft deze beslissing niet aangevochten door verzet in te stellen, zodat zij gezag van gewijsde heeft gekregen. SPV heeft aan YB vervolgens een akte betekend tot beslaglegging op vorderingen die laatstgenoemde op enkele banken had. In de betekende beslagakte werd een bedrag van 31 332 EUR vermeld.
- 4 Dit bedrag omvatte: 16 290,52 EUR als „Kapitaal zoals vermeld in het [betalings]bevel”, 13 539,27 EUR, als „Rente zoals vermeld in het [betalings]bevel”, en een restbedrag voor kosten en vergoedingen.
- 5 Ter terechtzitting heeft SPV gespecificeerd dat haar vordering 34 479,25 EUR bedroeg.
- 6 Aangezien het beding betreffende de vertragingsrente (meer dan 14 % op jaarbasis) volgens hem als oneerlijk kon worden aangemerkt, heeft de verwijzende rechter de schuldenaar tijdens de tenuitvoerleggingsprocedure verzocht kenbaar te maken of hij zich eventueel wilde beroepen op het oneerlijke karakter van de vertragingsrentebedingen, opdat de vordering van SPV eventueel kon worden verlaagd.

Voornaamste argumenten van de partijen in het hoofdgeding

- 7 Tijdens de onteigeningsprocedure heeft YB verklaard zich te willen beroepen op het oneerlijke karakter van het beding waarin de hoogte van de vertragingsrente was vastgesteld. Onder verwijzing naar het arrest van het Hof van Justitie van 9 november 2010, VB Pénzügyi Lízing Zrt. (C-137/08, EU:C:2010:659) heeft de verwijzende rechter vervolgens vastgesteld dat hij ambtshalve onderzoeksbevoegdheden kan uitoefenen om na te gaan of het beding waarin de vertragingsrentevoet is vastgesteld een oneerlijk karakter heeft.
- 8 Volgens SPV is het niet mogelijk om het door het betalingsbevel verkregen gezag van gewijsde, dat dient om de rechtszekerheid te waarborgen, opzij te zetten. Voorts heeft zij subsidiair opgemerkt dat de bewijslast met betrekking tot het oneerlijke karakter van het beding op YB rust, en aangevoerd dat de overeengekomen vertragingsrente naar haar aard geen woekerrente is.

Korte uiteenzetting van de motivering van de prejudiciële verwijzing

- 9 Volgens de rechtspraak van de Corte suprema di cassazione (hoogste rechter in burgerlijke en strafzaken, Italië) dekt het gezag van gewijsde niet alleen de expliciete uitspraak van de beslissing, maar ook de logisch-juridische redenen waarop deze beslissing, ook slechts impliciet, is gebaseerd. Deze benadering moet eveneens worden toegepast op het betalingsbevel waarbij de schuldenaar tot betaling van een geldsom wordt veroordeeld; indien niet wordt opgekomen tegen de beslissing houdende het betalingsbevel, krijgt niet alleen de ingediende vordering, maar ook de titel die daaraan ten grondslag gezag van gewijsde, waardoor elk verder onderzoek van de ter rechtvaardiging van de betrokken vordering aangevoerde gronden wordt uitgesloten.
- 10 Dit in de rechtspraak ontwikkelde beginsel, dat „impliciet gezag van gewijsde” wordt genoemd, is gebaseerd op het logische argument dat de rechter, wanneer hij zich over een bepaalde vraag heeft uitgesproken, klaarblijkelijk antwoord heeft gegeven op alle vragen die moeten worden geacht aan de expliciet beantwoorde vraag te zijn voorafgegaan en wel in die zin dat de antwoorden zich niet tegen de beslissing verzetten.
- 11 Zodra de schuldeiser het betalingsbevel heeft verkregen, kan hij, na de betekening van de aanmaning, door het beslag te betekenen een procedure tot gedwongen tenuitvoerlegging inleiden. Door middel van inzonderheid derdenbeslag executeert de schuldeiser op grond van een executoriale titel (door betekening van het beslag) de vorderingen die zijn schuldenaar op derden heeft.
- 12 Volgens de rechtspraak van de Corte suprema di cassazione wordt de executieprocedure – anders dan de declaratoire procedure – „niet gevormd door een aaneengesloten reeks van handelingen die gericht zijn op één eindbeslissing, maar door een opeenvolging van subprocedures, en dus een zelfstandige reeks handelingen die gericht zijn op verschillende opeenvolgende beslissingen”. In het kader van de tenuitvoerleggingsprocedure oefent de rechter immers ordenende bevoegdheden uit „die zich ertoe beperken dat de rechter erop toeziet dat alle handelingen die deel uitmaken van de executieprocedure spoedig en passend worden verricht”. Uitoefening van een beslissingsbevoegdheid wordt derhalve uitgesloten.
- 13 Over de ambtshalve uit te oefenen bevoegdheden van de executierechter merkt de verwijzende rechter overigens op dat het bestaan van een geldige executoriale titel een voorwaarde voor de tenuitvoerlegging is. De executoriale titel moet derhalve geldig blijven gedurende de volledige duur van de tenuitvoerlegging, die anders geen doorgang kan vinden. De executierechter is dus bevoegd/verplicht om bij de aanvang en gedurende de gehele tenuitvoerleggingsprocedure na te gaan of er een executoriale titel bestaat, en dient de procedure te stoppen indien deze titel wegvalt. De ambtshalve bevoegdheid van de executierechter blijft echter beperkt tot het bestaan van de executoriale titel, en kan niet worden uitgebreid naar de „intrinsieke inhoud” daarvan.

- 14 De verwijzende rechter preciseert eveneens dat bij de beslaglegging op schuldvorderingen de derde (dat wil zeggen, de schuldenaar van de schuldenaar die aan tenuitvoerlegging wordt onderworpen) vanaf het tijdstip waarop het beslag wordt betekend, bewaarnemer wordt van de door hem verschuldigde bedragen ten belope van het in de aanmaning vermelde schuldbedrag, en aan de schuldeiser dient mee te delen „welke zaken of welke bedragen hij verschuldigd is of in zijn bezit heeft, en wanneer hij dient te betalen of te leveren” [artikel 547, lid 1, codice di procedura civile (wetboek van burgerlijk procesrecht)].
- 15 Tot slot is de executierechter in de fase waarin het hoofdgeding zich bevindt ambtshalve bevoegd om, naast het bestaan van de executoriale titel, na te gaan of de hoogte van de schuldvordering juist is vastgesteld, maar – nogmaals – niet eveneens om de intrinsieke inhoud van de titel te beoordelen.
- 16 De verwijzende rechter brengt vervolgens de rechtspraak van het Hof in herinnering volgens welke „het door de richtlijn uitgewerkte beschermingsstelsel berust op de gedachte, dat de consument zich tegenover de verkoper in een zwakke onderhandelingspositie bevindt en over minder informatie dan deze beschikt, wat ertoe leidt, dat hij met de tevoren door de verkoper opgestelde voorwaarden instemt zonder op de inhoud daarvan invloed te kunnen uitoefenen”, en „[d]e doelstelling van artikel 6 van [richtlijn 93/13/EEG], volgens hetwelk de lidstaten moeten bepalen dat oneerlijke bedingen de consument niet binden, [...] mogelijk niet [kan] worden bereikt, wanneer de consument het oneerlijke karakter van dergelijke bedingen zelf aan de orde zou moeten stellen. In geschillen betreffende kleine geldvorderingen kunnen de advocatenhonoraria hoger zijn dan het gevorderde bedrag, hetgeen de consument ervan kan weerhouden om zich te verweren tegen de toepassing van een oneerlijk beding. Volgens de procesregels van tal van lidstaten mogen particulieren in dergelijke geschillen weliswaar zelf verweer voeren, doch er bestaat een niet te verwaarlozen gevaar dat de consument met name uit onwetendheid geen beroep zal doen op het oneerlijke karakter van het beding dat hem wordt tegengeworpen. Bijgevolg kan een doeltreffende bescherming van consumenten enkel worden bereikt, indien aan de nationale rechter de bevoegdheid wordt toegekend om een dergelijk beding ambtshalve te toetsen” (arrest van 27 juni 2000, Océano Grupo Editorial en Salvat Editores, gevoegde zaken C-240/98–C-244/98, EU:C:2000:346, punten 25 en 26).
- 17 Wat in het arrest Océano slechts een mogelijkheid was, is volgens de verwijzende rechter met het arrest van 4 juni 2009, Pannon GSM Zrt, (C-243/08, EU:C:2009:350) een ware verplichting voor de rechter geworden om ambtshalve het oneerlijke karakter van het beding te onderzoeken zodra hij, zoals geformuleerd in punt 35 van het arrest Pannon, „over de daartoe noodzakelijke gegevens, feitelijk en rechtens” beschikt (met dien verstande dat de consument hem kenbaar moet maken beroep te willen doen op de oneerlijke en niet-bindende aard van het beding). Deze verplichting lijkt in overeenstemming met de taak van de rechter het nuttige effect verzekeren van de met richtlijn 93/13/EEG beoogde bescherming.

- 18 Verder heeft het Hof geoordeeld dat artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG „een dwingende bepaling [is] die, rekening houdend met de zwakke positie van een der partijen bij de overeenkomst, beoogt het door deze overeenkomst vastgelegde formele evenwicht tussen de rechten en verplichtingen van de contractpartijen te vervangen door een reëel evenwicht dat de gelijkheid tussen die partijen herstelt” en dat „[d]e aard en het gewicht van het openbare belang, waarop de door de richtlijn aan de consument verschaft bescherming berust, [...] bovendien [rechtvaardigen] dat de nationale rechter ambtshalve dient te beoordelen of een contractueel beding oneerlijk is en aldus het tussen de consument en verkoper bestaande gebrek aan evenwicht dient te compenseren” (arrest van 26 oktober 2006, Mostaza Claro, C-168/05, EU:C:2006:675, punten 36 en 38). Het gewicht van het belang dat aan de door richtlijn 93/13/EEG aan de consument gegarandeerde bescherming ten grondslag ligt is daarnaast eveneens bevestigd door de arresten waarin het Hof, vanuit het oogpunt van het gelijkheidsbeginsel (dat – samen met het beginsel van doeltreffende bescherming – het beginsel van procedurele autonomie van de lidstaten begrenst), artikel 6 van richtlijn 93/13/EEG heeft gelijkgesteld aan de nationale regels die in de interne rechtsorde als regels van openbare orde gelden (zie onder andere het arrest van 21 december 2016, ██████████, gevoegde zaken C-154/15, C-307/15 en C-308/15, EU:C:2016:980, punt 54).
- 19 Dit is volgens de verwijzende rechter de context waarin de arresten moeten worden geplaatst die, in toepassing van het gelijkheidsbeginsel dan wel het beginsel van doeltreffende bescherming, de nationale rechter ambtshalve instructiebevoegdheden hebben toegekend (zie onder andere arrest van 9 november 2010, VB Pénzügyi Lízing Zrt., C-137/08, ECLI:EU:C:2010:659) alsook de arresten die, onder bepaalde voorwaarden, ertoe hebben geleid dat het gezag van gewijsde opzij werd gezet.
- 20 Van de laatstgenoemde arresten herinnert de verwijzende rechter aan het arrest van 6 oktober 2009, Asturcom (C-40/08, EU:C:2009:615), waarin het Hof in punt 53 heeft geoordeeld dat „voor zover de nationale rechter die kennisneemt van een vordering tot gedwongen tenuitvoerlegging van een definitief arbitraal vonnis, op grond van de nationale procesregels ambtshalve dient te onderzoeken of een arbitragebeding in strijd is met nationale voorschriften van openbare orde, hij eveneens ambtshalve moet beoordelen of dit arbitragebeding oneerlijk is in het licht van artikel 6 van voornoemde richtlijn”.
- 21 In dit arrest heeft het Hof, in toepassing van het beginsel van doeltreffende bescherming, uitgesloten dat de Spaanse rechter die kennis nam van een vordering tot gedwongen tenuitvoerlegging van een arbitraal vonnis waartegen geen beroep was ingesteld en dat was gewezen in een procedure waaraan de consument niet had deelgenomen, ambtshalve het oneerlijke karakter van een contractueel beding aan de orde kon stellen (in casu, de clausule waarin de zetel van de arbitrageinstantie was vastgesteld).

- 22 Volgens de verwijzende rechter was advocaat-generaal Trstenjak tot een andere conclusie gekomen: hij was namelijk van oordeel dat ambtshalve toetsing door de nationale rechter beter aansluit op het door richtlijn 93/13/EEG nagestreefde doel van consumentenbescherming, en dat het stilzitten van de consument in de procedure die werd afgesloten met de afgifte van de executoriale titel (een procedure die onder andere feitelijk niet voor een rechter plaatsvond) kan worden hersteld in het kader van de tenuitvoerlegging van deze titel.
- 23 Volgens de verwijzende rechter verschilt de onderhavige procedure ook van de procedure die aan het genoemde arrest Asturcom ten grondslag ligt.
- 24 Het door Asturcom ingeleide geding was immers geen procedure op tegenspraak, en aan het einde daarvan had de rechter, gezien de (fysieke) afwezigheid van de schuldenaar (die reeds bij de verkrijging van executoriale titel geen stappen had ondernomen) uitsluitend kunnen beslissen om het algemene tenuitvoerleggingsbevel al dan niet verlenen.
- 25 In de onderhavige executieprocedure is de schuldenaar daarentegen wel verschenen (waardoor een einde is gemaakt aan het stilzitten dat ertoe had geleid dat het in gezag van gewijsde gegane betalingsbevel werd verleend), en heeft hij kenbaar gemaakt zich te willen beroepen op het (mogelijk) oneerlijke karakter van de contractuele bedingen.
- 26 In zijn arrest van 18 februari 2016, Finanmadrid (C-49/14, EU:C:2016:9), heeft het Hof daarentegen geoordeeld dat het Spaanse nationale procesrecht dat niet erin voorziet dat in de betalingsbevelprocedure of de procedure tot executie van het betalingsbevel ambtshalve wordt getoetst of er sprake is van oneerlijke bedingen in de overeenkomst waaruit de schuldvordering is voortgevloeid, in strijd is met het beginsel van doeltreffende bescherming als bedoeld in richtlijn 93/13/EEG.
- 27 De verwijzende rechter betwijfelt of in de onderhavige zaak zowel het beding waarin de hoogte van de aan de schuldeiser toekomende verpagingsrente is vastgesteld, als het beding dat naast deze verpagingsrente voorziet in een boete „ten belope van 8 %”, in overeenstemming zijn met artikel 33, lid 2, onder f), van wetsbesluit nr. 206 (en de overeenkomstige bepaling van richtlijn 93/13/EEG).
- 28 Uit het betalingsbevel blijkt dat de rechter die de beslissing houdende dit bevel heeft gegeven, zich niet heeft uitgesproken over het eventuele oneerlijke karakter van de voornoemde bedingen.
- 29 Volgens de nationale regelgeving en rechtspraak heeft de beslissing houdende het betalingsbevel, aangezien YB daar niet tegen is opgekomen, gezag van gewijsde gekregen en moet inzonderheid het (ontbreken van een) oneerlijk karakter van de bedingen in de tussen de schuldeiser en de schuldenaar gesloten overeenkomst inmiddels worden geacht impliciet gezag van gewijsde te hebben verkregen.
- 30 In het licht van het beginsel van doeltreffende bescherming volgt hieruit dat de executierechter niet kan onderzoeken of de bedingen in deze overeenkomst

eventueel oneerlijk zijn. Dit is niet alleen omdat de executierechter volgens het nationale recht geen „intrinsieke” toetsing van de rechterlijke executoriale titel kan uitvoeren, maar ook omdat deze titel inmiddels gezag van gewijsde heeft gekregen.

- 31 Daarom wenst de verwijzende rechter van het Hof te vernemen of het de executierechter, gezien de noodzaak het contractueel vastgestelde formele evenwicht tussen de rechten en verplichtingen van de handelaar en de consument te vervangen door een reëel evenwicht dat de gelijkheid tussen die partijen herstelt, is toegestaan om de consument (die weliswaar geen stappen heeft ondernomen tijdens de procedure aan het einde waarvan de inmiddels definitieve rechterlijke titel is gegeven) te informeren over het mogelijk oneerlijke karakter van contractuele bedingen – hetgeen in de in kracht van gewijsde gegane beslissing niet uitdrukkelijk is uitgesloten –, en of deze rechter, indien de consument kenbaar heeft gemaakt zich te willen beroepen op het oneerlijke karakter van de voornoemde bedingen, het oneerlijke karakter van de contractuele bedingen kan onderzoeken ondanks dat het hem niet is toegestaan de gerechtelijke executoriale titel en de totstandkoming van het gezag van gewijsde inhoudelijk te onderzoeken.
- 32 Indien het eventuele oneerlijke karakter van de bedingen tijdens het geding niet wordt onderzocht, kan dit volgens de verwijzende rechter immers leiden tot een onvolledige en ontoereikende bescherming van de consument, zodat dit geen passend en doeltreffend middel blijkt te zijn om een einde te maken aan het gebruik van oneerlijke bedingen.
- 33 Het initiatief van de rechter de consument te informeren over de mogelijke inbreuk op bepalingen die ter bescherming van een dergelijke zwakke contractpartij dienen, doet geen afbreuk aan de onpartijdigheid van de rechter.
- 34 Dezelfde rechter herinnert aan het oordeel van het Hof dat de onpartijdigheid van de rechter inhoudt dat de rechter gelijke afstand houdt „ten opzichte van de partijen bij het geding en hun respectieve belangen met betrekking tot het voorwerp van het geding”. In deze optiek is de ambtshalve uitoefening van bevoegdheden door de rechter geenszins een teken van een gebrek aan onpartijdigheid van de rechter, maar duidt dit juist op een visie dat de rechter niet uitsluitend de scheidsrechter in een geschil tussen partijen is, maar het algemeen belang van de maatschappij vertegenwoordigt (zie in deze zin arrest van 14 juni 2017, Online Games, C-685/15, EU:C:2017:452, punten 61 en 64).
- 35 Ten slotte baseert de verwijzende rechter zijn verzoek om een prejudiciële beslissing niet alleen op voornoemd aspect van onpartijdigheid, maar ook op artikel 47 van het Handvest, aangezien het Hof belang heeft toegekend aan deze bepaling in de optiek van de „effectiviteit van de rechten die de justitiabelen aan richtlijn 93/13/EEG ontleen om op te komen tegen het gebruik van oneerlijke bedingen” (arrest van 17 juli 2014, ██████████ ██████████ C-169/14, EU:C:2014:2099, punt 35).